

Leszek **MAGIERA**¹¹ Szkoła Masażu BIO-RELAX w Krakowie

KLUB „LUDZIE MASAŻU” W POLSCE

„Massage People” club in Poland.

Słowa kluczowe:

klub, stowarzyszenie, ludzie, masaż, masażysta, biogram, historia masażu

Key words:

club, association, people, massage, masseur, biography, history of massage

Streszczenie

W artykule przedstawiono idee stworzenia stowarzyszenia osób żyjących i nieżyjących, którzy na przestrzeni dziejów wniosli określony dorobek w kształtowaniu historii masażu w Polsce i na świecie.

Abstract

The article presents the idea of creating an association of living and non-living people, who in the course of history have made specific achievements in shaping the history of massage in Poland and in the world.

Klub „Ludzie Masażu” to nieformalne międzynarodowe stowarzyszenie osób żyjących i nieżyjących, które w swojej działalności zawodowej zajmowały się lub zajmują się masażem w szeroko pojętym znaczeniu, oraz przyczyniły się do jego rozwoju i popularyzacji w kraju i na świecie. To również encyklopedyczny zbiór ich biogramów zawodowych. Ze względów praktycznych Klub został

podzielony na Klub „Ludzie Masażu” w Polsce, Klub „Ludzie Masażu” na Świecie, oraz Klub „Ludzie Masażu” – Przyjaciele.

Pomysłodawcą Klubu jest Leszek Magiera, masażysta, fizjoterapeuta, nauczyciel masażu i autor książki z zakresu masażu, który w 2001 roku w książce „Leksykon masażu i terminów komplementarnych” [1] zamieścił dorobek naukowy i zawodowy 24 osób z Polski zajmujących się masażem, w tym 17 osób żyjących, przyjmując za kryterium doboru publikacje książkowe (autor, współautor). Zamieszczone zostały biogramy osób żyjących, tj.: Pawlak Henryk, Prochowicz Zygmunt, Kasperczyk Tadeusz, Podgórski Tomasz, Zborowski Adam, Drobner Zdzisław, Magiera Leszek, Walaszek Robert, Mucha Dariusz, Kassolik Krzysztof, Kmak Stanisław, Kołomyjska Grażyna, Łazowski Jan, Szczotka Piotr, Ryżyńska Bożena, Sawicki Zbigniew, Konopacka-Brud Iwona, oraz 7 osób nieżyjących: Zabłudowski Izidor, Zaorski Jan, Sidorowicz Waclaw, Jankowiak Józef, Cegliński Stanisław, Winklerowa Jadwiga, Zborowski Anicet [1-3].

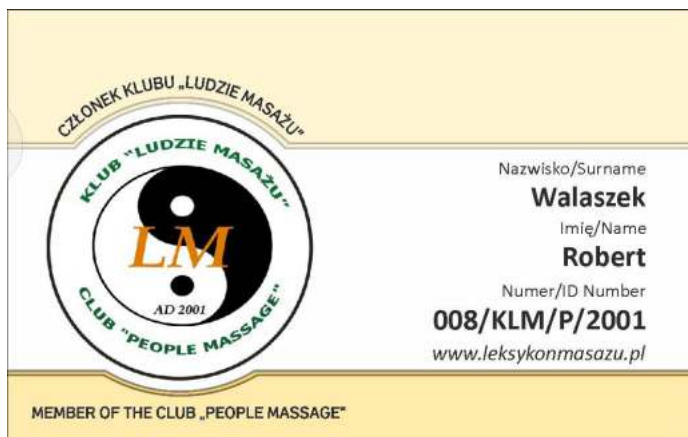
W 2007 roku w książce „Historia masażu w zarysie” [2] autor za kryterium doboru przyjął:

- autor lub współautor publikacji książkowej w wersji drukowanej lub elektronicznej z zakresu szeroko pojętego masażu, dostępnej w oficjalnej dystrybucji,
- autor lub współautor publikacji

naukowej w wersji drukowanej lub elektronicznej w czasopismach branżowych z zakresu szeroko pojętego masażu, dostępnych w oficjalnej dystrybucji,

- autor lub współautor prezentacji masażu na DVD z zakresu szeroko pojętego masażu, dostępnych w oficjalnej dystrybucji,
- aktywny uczestnik konferencji, kongresów, sympozjów czy warsztatów o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym poświęconych masażowi, autor referatu lub prowadzący zajęcia praktyczne w formie warsztatów,
- aktywny uczestnik konkursów, mistrzostw czy festiwali masażu o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym propagujący różne metody, rodzaje i techniki masażu,
- zasłużony, długoletni nauczyciel masażu (minimum 15 lat) w policealnych szkołach o specjalności medycznej, kosmetycznej czy sportowej czy uczelniach wyższych kształcących na kierunkach medycznych, kosmetologii czy sportowych,
- masażysta, tzw. „Człowiek

Ryc. 1. Legitymacja i odznaka członka Klubu „Ludzie Masażu” [3,5]

Legenda”, który kreuje określony styl masażu,

- masażysta, twórca i organizator szkoły masażu,
- masażysta, twórca i organizator stowarzyszenia, towarzystwa czy federacji zrzeszających masażystów.

Autor zamieścił wtedy dorobek zawodowy 46 osób z Polski, w tym 22 osób wcześniej nie prezentowanych. W grupie osób wcześniej nie pre-

zentowanych znalazło się 18 osób żyjących (Andrzejewski Waldemar, Banasiński Marcin, Ciechomski Jarosław, Dąbrowski Zbigniew, Demozzi Izabella, Gieremek Krzysztof Ignacy, Giza Leszek, Kandziora Rafał, Laber Wojciech, Lewandowski Grzegorz, Mikuła Ewa, Piątkowski Paweł, Pietras Zbigniew, Rok Julian, Rostkowski Piotr, Ruder Dariusz, Sekuła Beata, Skwara Marian, Troć Izabella, Woźniewski Marek) oraz 4 osoby

nieżyjące (Axenti Roman, Jordan Henryk, Smoleński Stefan, Urban Maria) [2,3].

Celem Klubu „Ludzie Masażu” jest:

- prowadzenie działań rejestrujących polskich i zagranicznych masażystów, którzy spełniają kryteria członka Stowarzyszenia ustalone w 2007 roku,
- prowadzenie działań zmierzających do konsolidacji masażystów w Polsce i na całym świecie, którzy wnieśli znaczący

Ryc. 2. Statuetka „Dobra Masażystka/Dobry Masażysta” [3,6]

dorobek w kształtowanie i rozwój masażu,

- stworzenie bazy biogramów zawodowych masażyistów w Polsce i na świecie, którzy wnieśli znaczący dorobek w kształtowanie i rozwój masażu,
- ocalenie od zapomnienia „Ludzi Masażu”, którzy wnieśli znaczący dorobek w kształtowanie i rozwój masażu [2,3].

Klub posiada członków zwyczajnych, historycznych, wspierających (przyjaciele) i honorowych. Członkiem zwyczajnym może zostać osoba fizyczna, która swoją działalnością przyczynia się do rozwoju i propagowania masażu w Polsce i na świecie, spełniająca kryteria doboru ustalone w 2007 roku. Członkiem historycznym staje się członek zwyczajny z chwilą jego śmierci lub osoba zmarła przed powstaniem „Klubu”, a która podczas swojego życia działalnością zawodową przyczyniła się do rozwoju i propagowania masażu w Polsce i na

świecie. Członkiem wspierającym może zostać osoba prawna lub fizyczna uznająca cele Klubu, która chce wspomagać jego działalność regulaminową, deklarująca pomoc finansową, rzeczową lub merytoryczną w realizacji celów Klubu. Członkiem honorowym może zostać osoba fizyczna, nie będąca członkiem „Klubu”, a pragnąca urzeczywistnić jego cele i bezinteresownie pracująca na rzecz jego rozwoju i popularyzacji. W 2012 roku pomysłodawca Klubu stworzył internetowy serwis dla masażyistów, www.leksykonmasazu.pl/leksykon [4], w którym biogramy zawodowe już istniejące i nowo powstałe są aktualizowane na bieżąco. W 2016 roku na X Ogólnopolskiej Konferencji Masażu w Łodzi z okazji 15. rocznicy istnienia Klubu żyjący członkowie otrzymali legitymacje i odznaki [3,5].

Do końca 2016 roku Klub liczył 132 członków, powiększając swoje grono

o kolejnych 87-miu, w tym o 80 osób żyjących (Adamczyk Danuta i Jerzy, Aleksandrowicz Krzysztof, Bartelmus Ewa, Biały Sebastian, Boberski Marek, Brzozowski Marcin, Bukowski Stefan, Cabak Anna, Ciejka Elzbieta, Cis Krzysztof, Chyliński Piotr, Czapyłgin Andrzej, Czubaszewski Łukasz, Ćwirlej Andrzej, Doś Janusz, Drobnik Anna, Druzgała Piotr, Eross-Lignar Renata, Fielek Dariusz, Frączek Maria, Goc Aniela, Gwardzik Monika, Hawrylak Marcin, Heider Roman, Jaroszevska Barbara, Kludkiewicz Wojciech, Kochański Maciej, Kowacka Bogusława, Kuczma Tomasz, Laber Wojciech Tomasz, Latos Beata, Legun Łucja, Leszczyński Bartłomiej, Mitka Jacek, Nadgórska Alina, Nagórska Lucyna, Nenczak Cezary, Ochalek Katarzyna, Orzech Janusz, Olszewski Łukasz, Paculda Borys, Pawelec Ryszard, Pędziwiatr Henryk, Piątkowski Kamil,

Ryc. 3. Tytuł „Dobry Masażyista/Good Masseur” dla Arta Riggsa [8]

Ryc. 4. Statuetka i dyplom dla Wyższej Szkoły Biznesu i Nauk o Zdrowiu z Łodzi [11,12]

Pieczyński Jacek, Pilch Urszula, Połoczańska-Godek Sława, Pusiarski Sebastian, Rewucki Grzegorz, Romanek Piotr, Sułkowska Maria Barbara, Szałański Piotr, Szczęsna Ewa, Szczuka Edyta, Uryzaj Rafał, Waclaw Barbara, Wasilewski Lech, Wierzbicki Jacek, Wilk Iwona, Wolny Marek, Wójcik Krzysztof, Wytrązek Marcin, Zimmermann Arleta, Żerebiec Piotr, Sobotka Patryk, Stecko Elżbieta, Stoppa Małgorzata, Gwardzik Monika, Olszewski Łukasz, Mustafa Kamil, Braszka Bogumił, Bugajska Szybiak Małgorzata, Mrozek Tomasz, Duczyński Maciej) oraz 7 osób nieżyjących (Kosiński Mieczysław, Obaliński Alfred, Osóbka Jarzy, Rubinstein Helena, Sędziak Jan, Siekierzyński Michał, Zawadzki Józef) [3].

Od 2016 roku Redakcja leksykon-masażu.pl przyznaje tytuł „Dobra Masażystka/Dobry Masażysta” za pracę na rzecz konsolidacji środowiska masażyistów i poprawy jakości edukacji masażyistów w Polsce; osobom tym wręczane są statuetki i dyplomy [6].

W 2016 roku tytułem Dobry Masażysta zostali uhonorowani dr Paweł

Piątkowski z Łodzi, oraz Portal Serwis-Masażysta z Warszawy [6,7].

Do końca 2019 roku Klub liczył 190 członków, powiększając swoje grono o kolejne 58 osób, w tym o 48 osób żyjących (Kędziński Andrzej, Karaś Anna, Mikołajczak Agnieszka, Kłębokowska Ewa, Romanowski Mateusz Wojciech, Szajnowska Agnieszka, Leśniak Ewa, Nowożeniuk Daniel, Hołenko Piotr, Batkiewicz Władysław, Leszkiewicz-Sury Róża, Szaniawska-Chydziańska Jadwiga, Lelek-Szacka Anna, Trybulski Robert, Ridan Tomasz, Siodłak Joanna, Biskupski Ryszard, Łubek Hanna, Legucka Karolina, Madej-Dziechciarow Beata, Szeklicki Paweł, Tomasiak Tomasz, Radzimińska Agnieszka, Zadurski Bartosz, Lis-Jarczak Bianka, Kiczylło Paweł, Siwka Iwona, Lewandowicz Krzysztof R., Zapalski Wiesław, Lizik-Kwaśniewska Agnieszka, Brudz Dorota, Rozynek Magdalena, Marciniak Dawid, Boguszewski Dariusz, Korabiewska Izabela, Strojek Katarzyna, Ćwiertnia Barbara, Trybulec Bartosz, Kuźdżał Adrian, Zappor Marzena, Chochowska Małgorzata, Rąglewska Patrycja, Jaźwa Paweł, Trojan Grzegorz, Kocharński J. Wiesław, Ponikowska Irena,

Jóźwik Sara, Pióro Mirosław, Pochojka Marcin, Kawa Małgorzata, Targońska Marta, Opuchlik Anna, Orlikowska Aleksandra, Rujna Krzysztof, Chelminiak Dariusz, Pokorska Marta, Golik Michał, Kapiński Wojciech, Rosiek Arkadiusz, Łuczak Maciej, Majchrzak Marian, Zagórski Tomasz, Budzanowska-Bratko Wanda, Kreowska Helena, Marszałek Weronika, Struensee Marcin, Krysiak-Grabowska Grażyna, Borkowski Mateusz, Polańska Krystyna, Bogdan Jakub, Bidziński Stefan, Kowalcze Marek, Malicka Iwona, Majkowska Magdalena, Jaromin Góral Barbara, Jasińska-Hahn Monika, Hyży Jacek, Borkowska Kamila, Momot-Kozłowska Anna, Brychcy Martyna, Lamparski Paweł Ryszard, Leszczyński Damian, Łysak Anna, Tobolski Andrzej, Kiczylło Paweł, Zięba Halina) oraz 10 osób nieżyjących (Ashkenazy Zygmunt, Domański Michał, Fiński Otto Jakub, Górnicka Jadwiga, Jordan Henryk, Kuczalska Prawdnic Helena, Kwiatkowski Aleksander, Madej Donka, Miklaszewski Jerzy, Struensee Monika) [3].

W maju 2017 roku podczas pobytu w Polsce tytułem „Dobry Masażysta/Good

Ryc. 5. Statuetka i dyplom dla Polskiego Towarzystwa Fizjoterapii z siedzibą w Pabianicach [11,12]

Masseur” został uhonorowany Art Riggs - amerykański Certyfikowany Masażysta, Certyfikowany Zaawansowany Rolfer®, nauczyciel masażu, autor książek i publikacji z zakresu masażu tkanek głębokich [3,8].

W 2018 roku na XII Ogólnopolskiej Konferencji Metodyczno-Naukowo-Przedmiotowej w Łodzi tytułem „Dobra Masażystka” zostały uhonorowane dr Bogusława Kowacka z Łodzi i dr Anna Cabak z Warszawy, a tytułem „Dobry Masażysta” - mgr Henryk Pawlak z Wrocławia, mgr Lech Wasilewski z Warszawy i mgr Piotr Żerebiec z Zamościa [9,10].

W 2019 roku na XIII Ogólnopolskiej Konferencji Metodyczno-Naukowo-Przedmiotowej w Łodzi tytułem „Dobra Masażystka” zostały uhonorowane mgr Lucyna Nagórska z Gniezna i mgr Renata Eross-Lignar z Jasła, tytułem „Dobry Masażysta” - mgr Cezary Nenczak ze Sztumu, mgr Piotr Chyliński z Warszawy i mgr Andrzej Czapygin z Zamościa [11,12].

W tym samym roku tytułem Przyjaciel Klubu „Ludzie Masażu” zostały uhono-

rowane: Wyższa Szkoła Biznesu i Nauk o Zdrowiu z Łodzi, Polskie Towarzystwo Fizjoterapii z siedzibą w Pabianicach. Tytuł ten został przyznany za organizację i patronat merytoryczny nad Konferencją Metodyczno-Naukowo-Przedmiotową w Łodzi dla nauczycieli przedmiotu „masaż”. Uhonorowano również dwie firmy z Jasła: Habys i Lurgus, za współfinansowanie i patronat organizacyjny Konferencji Metodyczno-Naukowo-Przedmiotowych dla nauczycieli przedmiotu „masaż” i słuchaczy kierunku „technik masaży” [11,12].

Klub „Ludzie Masażu” jest klubem otwartym, tzn., że członkiem może zostać każdy, kto swoją działalnością przyczynia się do rozwoju i propagowania masażu w kraju i na świecie, spełniając kryteria ustalone w 2007 roku. Decyzję o przyjęciu nowych członków podejmuje redakcja www.leksykonmasazu.pl. Poszukuje ich we własnym zakresie, korzystając z informacji w czasopiśmie branżowych, z relacji z konferencji, kongresów czy sympozjów poświęconych masażowi. Decyzja o przyjęciu nowych członków może zapaść na podstawie rekomendacji

innego członka Klubu albo środowiska masażyistów poprzez wskazanie osoby spełniającej przyjęte kryteria doboru. Członkostwo w Klubie jest całkowicie bezpłatne [3].

Rozwój i popularyzacja masażu zależała i zależy od ludzi, którzy poświęcili swoje życie zawodowe a niejednokrotnie też i prywatne, przekazując wiedzę początkującym adeptom w szkołach, na uczelniach, kursach, warsztatach, na konferencjach, sympozjach czy kongresach, jak również pisząc książki. Pasjonaci masażu w Polsce to głównie członkowie Klubu „Ludzie Masażu”. Wśród nich na szczególne uznanie i podziękowania zasługują: prof. Tadeusz Kasperczyk, prof. Robert Walaszek, dr Paweł Piątkowski, mgr Henryk Pawlak, dr Zygmunt Prochowicz, prof. Waldemar Andrzejewski, prof. Krzysztof Kassolik [3].

Na rozwój i popularyzację masażu miały i mają wpływ prace badawcze z tego zakresu tematycznego, których część wykorzystano jako rozprawy naukowe dla osiągnięcia przez te osoby tytułów i stopni naukowych. Na szczególne uznanie

i podziękowania zasługują [13]:

- Zabłudowski Izydor - doktor medycyny z zakresu masażu na podstawie rozprawy naukowej pt. „Materiały do zagadnienia działania masażu na ludzi zdrowych”, wygłoszonej na Uniwersytecie w Berlinie w 1882 roku, a następnie Profesor masażu Uniwersytetu w Berlinie - tytuł przyznany w 1886 roku na podstawie dorobku naukowego z zakresu masażu.
- Andrzejewski Waldemar - doktor habilitowany nauk o kulturze fizycznej na podstawie osiągnięcia naukowego w postaci cyklu czterech publikacji pod wspólnym tytułem: „Wpływ masażu na proces angiogenezy w tkance ścięgnowej i mięśniowej oraz przebudowę strukturalną ścięgna podczas treningu biegowego” (Akademia Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, 2015).
- Siekierzyński Michał - doktor nauk o wychowaniu fizycznym na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zachowanie się ciepłoty powierzchniowej ciała pod wpływem masażu ręcznego”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, w 1967 roku.
- Kiczylło Paweł - doktor nauk o wychowaniu fizycznym na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ masażu sportowego na rozluźnienie mięśni kończyn dolnych i na wyniki w biegach średnich i długich biegaczy okręgu poznańskiego i kadry narodowej”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu, w 1974 roku.
- Woźniewski Marek - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Usprawnianie kończyny górnej w przebiegu leczenia raka sutka u kobiet”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 1984 roku.
- Gieremek Krzysztof Ignacy - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zmiany reaktywności ruchowego układu nerwowego pod wpływem łaźni fińskiej i masażu podwodnego”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 1986 roku.
- Kassolik Krzysztof - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zmiany morfologiczne tkanki łącznej ścięgnowej zachodzące pod wpływem masażu klasycznego”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 1992 roku.
- Andrzejewski Waldemar - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ mechanicznego odkształcania mięśni kończyn tylnych u szczurów, jako części składowej masażu, na obraz białokrwinkowy w krwi obwodowej”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 1999 roku.
- Pędziwiatr Henryk - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ masażu na zakres ruchów i sprawność poznawczą osób z chorobą zwyrodnieniową kręgosłupa szyjnego”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 2003 roku.
- Ciechomski Jarosław - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ masażu na wybrane parametry metaboliczne po wysiłku fizycznym o intensywności wzrastającej do maksymalnej”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego w Poznaniu, w 2003 roku.
- Zimmermann Arleta - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ masażu limfatycznego na zapobieganie czynnościowym zaburzeniom kończyny górnej po leczeniu raka piersi”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 2005 roku.
- Opuchlik Anna - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Przydatność metody kompleksowej fizycznej terapii udrażniającej w leczeniu obrzęku limfatycznego kończyny górnej u kobiet po mastektomii”, wygłoszonej w Wojskowo-Lekarskim Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, w 2007 roku.
- Pilch Urszula - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ rodzaju cyklu i sekwencji ucisku przerywanej kompresji pneumatycznej na wtórny obrzęk chłonny kończyny górnej”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu, w 2007 roku.
- Doś Janusz - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Ocena skuteczności manualnego drenażu limfatycznego i terapii uciskowej w leczeniu obrzęku kończyny górnej u kobiet po operacji raka piersi”, wygłoszonej w Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, w 2008 roku.
- Piątkowski Paweł - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ masażu klasycznego na impedancję tkankową organizmu człowieka”, wygłoszonej w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, w 2008 roku.
- Prochowicz Zygmunt - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Ocena skuteczności masażu leczniczego w usuwaniu objawów napięcia przedmiesiączkowego”, wygłoszonej w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, w 2013 roku.
- Piątkowski Kamil - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Zachowanie się bioimpedancji elektrycznej tkanek po różnych technikach masażu klasycznego”, wygłoszonej w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi, w 2014 roku.
- Boberski Marek - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ masażu na krążenie mózgowe, aktywność kory mózgu oraz stan neurobehawioralny wcześniaków”, wygłoszonej na Uniwersytecie Medycznym w Szczecinie, w 2014 roku.

- Trybulski Robert - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Fizykalne metody drenażu limfatycznego w regeneracji powysiłkowej mięśni przedramion”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, w 2015 roku.
- Kłębokowska Ewa - doktor nauk medycznych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Ocena efektywności masażu klasycznego i masażu próżniowego w redukcji lipodystrofii typu kobiecego”, wygłoszonej na Uniwersytecie Medycznym w Lublinie, w 2015 roku.
- Mustafa Kamil - doktor nauk o kulturze fizycznej na podstawie rozprawy pt. „Wpływ wybranych form masażu międzywysiłkowego na lokalną wytrzymałość siłową”, wygłoszonej w Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, w 2016 roku.

Piśmiennictwo

1. Magiera L. Leksykon masaż i terminów komplementarnych. Bio-Styl, Kraków 2001.
2. Magiera L. Historia masażu w zarysie. Bio-Styl, Kraków 2007.
3. Klub „Ludzie Masażu” w Polsce - "People of Massage" Club in Poland. www.leksykonmasazu.pl/slowko/klub-ludzie-masazu-w-polsce-people-of-massage-club-in-poland/ 3380 [25-04-2020]
4. www.leksykonmasazu.pl/leksykon [25-04-2020].
5. Konferencja - Łódź 2016 – program. www.leksykonmasazu.pl/slowko/konferencja-lodz-2016-program/3826 [25-04-2020].
6. 01 Dobry Masażysta/Dobra Masażystka – Tytuł. www.leksykonmasazu.pl/slowko/01-dobry-masazystadobra-masazystka-tytul/ 3846 [25-04-2020].
7. Dobry Masażysta – 2016. www.leksykonmasazu.pl/slowko/dobry-masazysta-2016/3847 [25-04-2020].
8. Dobry Masażysta – 2017. www.leksykonmasazu.pl/slowko/dobry-masazysta-2017/3848 [25-04-2020].
9. Konferencja - Łódź 2018 – program. www.leksykonmasazu.pl/slowko/konferencja-lodz-2018-program/3817 [25-04-2020].
10. Dobry Masażysta – 2018. www.leksykonmasazu.pl/slowko/dobry-masazysta-2018/3849 [25-04-2020].
11. Konferencja - Łódź 2019 – program. www.leksykonmasazu.pl/slowko/konferencja-lodz-2019-program/3852 [25-04-2020].
12. Dobry Masażysta – 2019. www.leksykonmasazu.pl/slowko/dobry-masazysta-2019/3860 [25-04-2020].
13. Tytuły i stopnie naukowe z zakresu masażu polskich uczonych. www.leksykonmasazu.pl/warto-wiedziec/tytuły-i-stopnie-naukowe-z-zakresu-masazu-polskich-uczonych/41 [25-04-2020].